

ni in naravni predmeti pričajo o visoki kulturi Abrahamovega mesta Ur ob reki Eufkrat.

Pri pogledu na visoko kulturo in teh niko tedajšnjih časov se ne moremo odreči groze pri misli: na kako krvav ter divjaški način so častili svoje malike tedajni narodi. Vsa bogoslužja so bila združena s človeškimi žrtvami. Uboga kraljeva služinčad je morala za prazno vernim trinogom celo v grobi! Ni čuda, da je pri pogledu na divjaško-krvavo bogočastje oče Abraham zapustil bogati Ur in se izselil.

*

Čudeži stare tehnike.

V današnjih časih zračnega prometa, radija itd. ne smemo pozabiti, da so dosegli in dovršili že v starodavnih časih prava čudeža, ki se nam zdijo danes nerazumljiva, ako upoštevamo, da so bila napravljena z najbolj enostavnimi pripomočki.

Vzamimo n. pr. rudarstvo v starih časih. Iz dobe Rimljanov in Kartagincov imamo bakrene rudnike. Tedajni rudarji sužnji so morali nad bakreno rudo ležati plasti ila, kamenja ter zemlje odstraniti z rokami. Sploh so delali v rudnikih le s kladivi, zagozdami, s kostmi in rogovjem od živali. Je neverjetno in vendar so izdolbili že tedaj z najbolj priprostim orodjem globoke hodnike v skalovja. Ugotovili so po značkih zagozde, da so prodrli tekom 24 ur v primeroma mehak kamen le 1 cm globoko. V rudniku v Španiji so našli 200 m globoko pod zemljo bakreno ploščo z napisom. Koliko sužnjev rudarjev se je trudilo in dalo zelo življenje, predno so se prikopali in privrtači 200 m globoko!

Kako zelo bogati so bili stari časi na zlatu! Starogrški zgodovinar Herodot poroča o neizmernem zlatem bogastvu starega Egipta. V starem Egiptu so uklepali odlične ujetnike v zlate verige. Za časa egipčanskega faraona Ramzesa II. (1300—1230 pred Kristusom) so dobivali iz nubijskih zlatih rudnikov na leto čistega zlata za 416 milijonov dinarjev.

Zelo visoko razvito železno industrijo so izsledili v Indiji 2500 let pred Kr. V Indiji so našli neverjetno velike kovaške izdelke, katerim se čudimo danes v dobi parnih in električnih kladiv. Največji spomin na staroindijsko kovaško umetnost je steber v bližini mesta Delhi. Steber je težak 17 tisoč kg in je iz enega kosa najbolj čistega železa. Visok je 7 m nad zemljo in se nikjer ne pozna, da bi bil zvarjen iz več delov. Iz napisa, ki je utisnjen v železno znamenitost, čitamo, da je bil izgotovljen ter postavljen v 9. stoletju pred Kr.

Ko je priromala v Rim prvič tkana svila, so razpleti tkanine, razcepili posamezne niti, da so tako razmnožili dragocenost. Najfinejše nitke so še le zopet novo tkali. To je dokaz za dragocenost svile v starorimskih časih. 1 kg škrlataste svile je stal tedaj 53.625 Din.

Veliko ulogo v starih časih je igralo barvilo: škrlat (purpur), katerega so pridobivali iz škrlataste polža. Današnji poizkusi so dokazali, da je dalo

12 tisoč komadov omenjenega polža le komaj 1.5 grama čistega škrlata. V starih časih je bil vreden 1 kg škrlata 520 do 620 tisoč Din. Škrlatne tvornice so morale gojiti neizmerne množine škrlatastih polžov. Na obmorski obali pri mestu Saida (Sidon) v Palestini pokrivajo še danes ostanki škrlataste polža zemljo več metrov visoko, 25 m na široko in več 100 m na dolgo. V starem Sidonu je bila barvarna za škrlat.

V stari Mezopotamiji (med veletokoma Eufkrat in Tigris) so bile v starodavnih časih v navadi stavbe, ki so se dvigale v nekakih stopnicah (terasah) v višino. Kako ogoromna dela so bila potrebna, da so bile te stavbe dovršene, je razvidno iz računov, ki so danes odelodanjeni in se nanašajo na mezopotamski dve stavbi pri Kujundšik hribu. Ena zgradba obsega 6¹/₂ milijona, druga 14¹/₂ milijona ton zemlje. Da so dogotovili prvo stavbo, je bilo potrebno 1000 delavcev skozi 54 let, za dozidavo druge ravno toliko delavnih moči skozi 120 let. Ni verjetno, da bi bili za zidavo porabili toliko časa. Vzemimo 10 let za vsakega velikana, potem dobimo za eno pozidavo 5400, za drugo 12 tisoč delavcev na 10 let.

Po poročilu starogrškega zgodovinarja Herodota je bilo pri zidavi staroegiptovske Keopsove piramide zaposlenih 20 let 100 tisoč delavcev. Ti so 2.300.000 kamenitih kosov polagali v 210 plasteh eno na drugo. — Takozvana sfiga pri piramidah pri vasi Gizeh je izklesana iz enega kamenitega kosa in visoka 23 m, dolga 57 m. Kako ogromen je šel moral biti kamen, iz katerega so izklesali sfigo!

Občudovanja vredna je stara gradba mostov. V zgodovini najstarejši most je spajal oba dela starega mesta Babilon preko veletoka Eufkrat. Most je pozidal iz sv. pisma znani kralj Nebukadnezar. Na kraju, kjer je bil most, je reka široka 900 m ter so morali pozidati v vodo 100 kamenitih stebrov. Temelejev za posamezne stebre niso mogli zgraditi drugače, kakor da so reko za dobo dela prestavili v drugo strugo.

Tehnika glede gradbe ladij se nikakor ne da v starih časih primerjati z današnjo. Vsekakor so se povzpeli v zgodovinsko najstarejših časih tudi na tem polju zelo visoko. Vlada Hiero iz Sirakuze (na današnjem italijanskem otoku Sicilija) je zgradil ladjo »Aleksandrijo« s tremi jambori. Nosila je 4200 današnjih ton tovara. Bilo je na njej 60 sob in dvoran, kuhinja, vrt, telovadnica, knjižnica in kopalnica. V 40 vrstah ena nad drugo je sedelo 2000 veslačev, ki so gnali s pomočjo vesel ladjo po morski gladini.

Iz naštetih vzgledov je razvidno, kako visoko se je povzpnil človeški razum v zgodovinsko najstarejših časih, da nam je zapustil še danes vsega občudovanja vredne izkopine in skozi tisoč in tisočletja dobro ohranjene — ogromne znake stare kulture!

Kdor hoče dobro obutev, si kupi Karo čevlje v Mariboru, Koroška cesta šte. 19. 559

Nekaj o molih.

Pri molih, ki uničujejo naše obleke, preproge itd., je ta težava, da pride na eno samico po 100 samcev. Majhni metuljčki, ki frčijo v nočeh po sobah, in katere lovimo in uničujemo z rokami, to so samci. Lov na samce je čisto brez pomena, ker že zadostuje samo eden samec, da molova nadležnost ne izumre.

Samica ima majhne ter nerodne peruti, katerih se ne poslužuje, ampak le leno lazi in se skriva po kotih stanovanj. Ako se dvigne kvišku s pomočjo peruti, je polet komaj visok 1 m. Truplo samice je precej dolgo in napolnjeno s tisoči in tisoči jajčec, katere leže v razpoke v tleh ali na druga skrta mesta. Jajčeca so tako neznatna, da jih je nemogoče izslediti s prostim očesom. Iz jajčec se izležejo gosenci, ki so tako majhne, da jih lahko prenaša velen iz enega stanovanja v drugo. Razvoj in življenje mola sta bila ugotovljena šele v novjšem času od naravoslovca dr. Tičaka. Še le ta je ugotovil: kako in proti komu se nam je bojevati, ako hočemo iztrebiti iz stanovanja mole.

Boj proti molu se mora usmeriti proti molji gosenci. Molje gosence so najbolj požrešni mrčes, kar ga poznamo!

Vrste molov in moljih gosencov so različne in mnogovrstne. To lahko opazujemo sami. Najdemo čisto majhne molove metuljčke, pa tudi prave metulje. Vsaka vrsta mola ljubi drugo vrsto sukna. Gosenci ene vrste molov grajo le na volno. Volno uničijo, bodisi da jo izsledijo v obleki, preprogi in nogavicah. Imamo tkanine, ki so iz bombaževine in volne. Volnina molja gosenci bo izžrla le pravo volno in pustila bombaževino. Druge molje gosence se zajedo le v kožuho, zopet druge le v perje. So celo take, ki žro slikarske čopiče, ki so iz ščetin ali iz dlake.

Kmetovalcu je poleg volnenega mola dobro znan nenasiitljivi žitni mol.

Skrivnost narave pa je: kako razločijo in najdejo razne vrste molov volno, perje, kožuho, žitno zrno itd.

Ko se izvalijo molje gosenci iz jajčec, poteni se zajedajo v zgoraj omenjene predmete ter žro in žro, dokler se ne odebelijo in dosežejo precejšnjo velikost.

Ako hočemo mole iztrebiti, moramo moljim gosencem pregnati apetit po suknu, perju, kožuho, itd. Gosenci moramo zagreniti požrešnost, da pogine od gladi.

Naravoslovec dr. Tičak, ki je raziskal mola, je odkril tudi kemično sredstvo zoper njegov apetit. — Najboljše sredstvo za uničenje moljih gosencov je takozvani »Eulan«. Poizkusi so dokazali, da z Eulanom namočenega sukna, kožuho, itd. se ne loti nobena molja gosenci. Če je že ugnježena, po rabi tega sredstva pogine. Ako je iztrebljena gosenci, se ne more iz nje razviti molji metulj ne samec in ne samica — mola smo pregnali in imamo mir pred njegovo uničevalno požrešnostjo!

Čitajte „Slov. Gospodarja“